

ABDURRAHMAN MUSTAFA: TÜRKMENLER SURİYE'NİN TOPRAK BÜTÜNLÜĞÜYLE VARLIĞINI KORUYABİLİR

Abdurrahman MUSTAFA

1964 Halep doğumlu olan Abdurrahman Mustafa, Halep Üniversitesi'nden mezun oldu. Siyasi baskılardan dolayı 1988-2010 yılları arasında yurt dışına giderek Libya ve Suudi Arabistan'da özel sektörde üst düzey yönetici olarak görev yaptı. 2011'de Suriye'deki olayların başlaması ile profesyonel çalışma hayatına son verip Suriye'ye döndü. 2011-2012 yılları arasında Suriye'deki Türkmen örgütlenmesinde aktif görevler aldı. 2013'te Suriye Türkmen Meclisi oluşum aşamasında kurucu olarak yer aldı. Mayıs 2014'te toplanan Suriye Türkmen Meclisi 2. Genel Kurulu'nda Başkanlığa seçildi. Halen Suriye Türkmenlerinin tek ve meşru temsilcisi olan Suriye Türkmen Meclisi'nin başkanlık görevini yürütmektedir.

ORSAM: Suriye Türkmen Meclisi Başkanı Abdurrahman Mustafa beysizinle Türkiye’de çok iyi bilinmeyen ama zaman zaman gündeme getirilen bir konu olan Suriye Türkmenleri üzerine konuşmak istiyoruz. Bize Suriye’deki Türkmen varlığı –tabii bildiğimiz kadarıyla Suriye kurulduğundan beri ortaya çıkarılmış resmi bir kayıt yok– hakkında en azından sahadan bildiğiniz kadarıyla bilgi vermeniz mümkün mü? Suriye’de Türkmenler nerede yaşarlar, nüfus olarak ne kadarlar, ekonomik faaliyetleri nedir gibi soruları 2011 öncesi ve sonrası şeklinde değerlendirmeniz mümkün müdür?

Abdurrahman Mustafa: Türkmenlerin Suriye’deki varlıklarının kökeni 11. yüzyıla kadar dayanıyor. Suriye Türkmenleri bin yıldır Suriye topraklarında yaşıyorlar. Türkmenler, Suriye’yi vatan bilmiştir ve Suriye Selçuklularından başlayarak, Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılışına kadar Suriye’yi değişik dönemlerde yönetmişlerdir. Bilindiği üzere I. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı’nın parçalanması ve yıkılması ile yani 1918’den sonraki süreçte maalesef ki Türkmenler, orada kaderlerine terk edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti kendi

sorunlarıyla uğraşırken, Türkmenler unutulmuşlardır. Ancak Suriye’ye gelen yönetimler hiçbir zaman Türkmenleri unutmamışlardır! Yani bunun anlamı şudur: Osmanlı sonrasında Suriye’ye egemen olan yönetimler Türkmenleri her daim “*Türkiye’nin uzantısı*” olarak görmüş ve bu nedenle de Türkmenler üzerinde baskı politikaları uygulamışlardır. Bu durum, Arap Milliyetçiliği’nin baskın unsur olmaya başladığı 1958’den sonra yani Nasır döneminden sonra artarak devam etmiştir. Baas Partisi’nin iktidara geldiği dönemlerde, özellikle de Hafız Esad ve sonrasında Beşar Esad dönemlerinde de Türkmenler ciddi anlamda baskı altında tutulmuştur. Tabii baba Esad ve oğul Esad dönemlerinde Türkmenler, Türkiye-Suriye ilişkilerinin bir bileşeni olarak görülmüş ve söz konusu baskılar sistematik hale getirilmiştir. Özellikle iki ülke arasındaki ilişkilerin “gergin” olduğu dönemlerde örneğin PKK, Hatay ve su sorunlarının tırmandığı dönemlerde Türkmenler üzerinde uygulanan baskı politikalarının dozu arttırılmıştır.

ORSAM’ın 2011 yılındaki saha araştırması raporunda da belirtildiği üzere Suriye’de 3,5 milyon civarında Türkmen yaşamaktadır. Biliyorsunuz, Suriye’deki malum baskı

ve dikta rejimlerinde “azınlık” diye bir şey yoktur. Başka bir ifade ile anayasaya göre Suriye halkının tamamı “Suriyeli Arap” diye geçer. Daha doğrusu 2011 yılına kadar bu şekilde ifade ediliyordu. Örneğin benim kimliğimde de “*Arabi Suri*” yani “*Suriyeli Arap*” yazar. Zaten milliyetçi düşüncedeki Baas veya Nasır döneminde, Suriye’deki tüm bileşenleri Arap milliyetçiliği içerisinde eritme politikası ana hedeflerden birisiydi.

Abdurrahman Bey burada 3-3 buçuk milyon civarındaki Türkmen varlığından bahsediyoruz. Bir yandan da sizin bahsettiğiniz o tarihsel süreçte katı, baskıcı politikalar ve uzun yıllar devam eden bilinçli asimilasyon politikaları var. Genel olarak bakıldığında, bu politikaların uygulandığı azınlıklarda, ya dilin kaybedilmesi ya da zaman içerisinde hâkim olan Arap ya da diğer unsurlar arasında kaynaşarak, ulusal bilincin, etnik kimlik bilincinin ve şuurunun kaybolması durumu yaşanıyor. Şimdi bu 3 – 3 buçuk milyon Türkmen’i bu açıdan sınıflandırsanız, yani tam anlamıyla Türkçeyi ya da Suriye Türkçesini konuşan, Türk

kimliği açısından şuurlu olanlar; dilini kaybetmiş ama kimlik konusunda belli oranda şuuru olanlar; bir de tamamen dil ve şuur noktasında bir erime yaşayan Türkmenler var mıdır? Bu şekilde bir sınıflandırma yapmak mümkün olur mu?

Tabii ki. Yani şimdi 3,5 milyon derken, bunun 1.5 milyonu benim gibi Türkçe konuşan Türkmenlerdir. Ama şunu da belirteyim ben Türkiye’de eğitim görmedim, yani Türkçe anadilim. Biraz daha ayrıntı vermek gerekirse, Halep Türkmenleri Antep ve Kilis şivesiyle; Tel Abyad Türkmenleri ve Rakka Türkmenleri Urfa şivesiyle; Bayır Bucak Türkmenleri de Hatay/Yayladağ şivesiyle Türkçe konuşurlar. Tabii ki Halep, Bayır Bucak, Tel Abyad, ve Rakka bölgesindeki Türkmenler kendi kültürlerini, kendi dillerini hiçbir zaman unutmamıştır; kendi örf ve adetleriyle yaşayan toplumlardır. Bu bağlamda Türk kimliğini, kültürünü en yoğun yaşayanlar Halep Türkmenleridir.

Ancak Türkiye sınır hattına çok uzak bir konumda bulunan Humus bölgesinde ise durum biraz daha farklıdır. Humus Türkmenleri genel olarak Türkmen aidiyet ve kimliğini, şuurunu korumakla birlikte Türkçe konuşun-

Halep, Bayır Bucak, Tel Abyad, ve Rakka bölgesindeki Türkmenler kendi kültürlerini, kendi dillerini hiçbir zaman unutmamıştır.

da oldukça zayıflardır. Biraz daha detay vermek gerekirse Humus şehir ve kırsalında yani “Orta Humus” dediğimiz bölgede ismi Türkçe olan Türkmen köylerimiz var. Örneğin Zara Köyü. Bu bölgedeki insanlarımızın genelinin soyadları da Türkçedir. Yani özetlemek gerekirse Humus’ta Türkmenler Türkçeyi ya hiç bilmezler ya da az bilirler ama buna rağmen aidiyet olarak sorulduğunda “Türkmenim” derler. Bir başka farklı örnek daha vereyim. Mesela Şam Türkmenleri, bugünkü Anadolu şivesinden biraz farklı bir şekilde, çok eski bir Yörük şivesiyle Türkçe konuşurlar. Toparlamak gerekirse, şöyle bir sınıflandırma yapabiliriz: 1,5 milyonu Türkçe konuşan, örf ve adetlerini, milli kimliğini korumuş olan Halep, Bayır Bucak, ve Rakka bölgelerinde yaşayan; 2 milyon kadarı ise Humus Türkmenleri gibi “Türkmen’im” deyip de Türk-

çe konuşamayan olmak üzere toplam 3.5 milyon Suriye Türkmeni vardır.

Şunu da belirtmek isterim ki aslında Türkmen değil de Türk asıllı dersek çok daha büyük rakamlar ortaya çıkar. Yani biz burada Suriye’yi yöneten cumhurbaşkanlığı yapmış, başbakanlık yapmış Türk asıllı Atasiler, Çiçekçiler, Kuvvetli’ler gibi aileleri saymıyoruz. Çünkü bunlar artık kendilerine “Türkmen’im” demiyorlar. Yani aslında asimilasyonun büyük bir kısmı tabii ki rejimin uygulamalarından kaynaklanmıştır ancak bir de hayata tutunmak amacıyla kendi kimliğini gizlemek zorunda kalıp “Araplaşanlar” da olmuştur. Mesela Suriye Ordusu’nda “Türkmen” kimliği ile yükselmezsiniz, illa ki Arap kimliğine sahip olmalısınız. Örneğin iç kesimlerde, yani biraz önce değindiğimiz Humus bölgesinde aileler çocuklarına adadilleri olan Türk-

çe yerine mecburiyetten Arapça öğretmişlerdir.

Tekrar edeyim, biz bu konuşmada Suriye Türkmenleri değil de “Suriye’deki Türk asıllılar” dersek çok daha büyük rakamlar ortaya çıkar. Ve şu anda da görüyoruz ki Suriye muhalefetine içerisindeki insanların illa ki ya amcası, ya dayısı, ya anneanesi, ya babaanesi Türk kökenli çıkıyor. Büyük aileler var. Ancak biz Türkmenlerden bahsederken, 1,5 milyon Türkçe konuşan ve kendi kimliğine, örf ve adetlerine hala sahip olanlar; 2 milyon civarında da “Türkmen’im” deyip de Türkçe konuşamayan Türkmenler var diyoruz.

Bölgesel dağılımlara gelirsek, Suriye’deki Türkmen nüfusunun en yoğun olarak yaşadığı yer Halep’tir. Halep’in kırsalı, Türkiye sınır boyu, Fırat Nehri ile Cerablus şehri arasında 242 Türkmen köyü mevcuttur. Halep’ten sonra ise “iç bölgeler” dediğimiz Humus, Hama, Tartus bölgeleri geliyor. Daha sonra ise Bayır-Bucak geliyor. Şam, Golan Türkmenleri ve bir de Rakka Türkmenleri vardır.

Peki, 1970’lerden sonra gittikçe artan radyo ve televizyon yayınları ve bu yayınlarla alakalı politikalar, Türkmenler arasında Türkçe konusunu geniş-

letti ve derinleştirdi mi? Türkçeyi anlaşılır hale getirdi mi? Nasıl bir etkisi oldu?

Tabii ki, bunun çok büyük bir rolü var. Bizim babalarımız, atalarımız Türkmence konuşuyorlardı, ama okuma yazma ve Türkçe alfabe bilgileri yoktu. Ancak 1970’lerden sonra TRT ile birlikte –ki ben de aynı jenerasyondanım– biz zaten televizyon izleyerek öğrendik günümüz Türkçesini, kendimizi geliştirdik. Zaten Türkçe biliyorduk, ama okuma yazmayı TRT’den öğrendik. TRT’nin bu yönde çok büyük etkisi vardır. Örneğin yeni nesil Türkiye’de çeşitli sınavlara giriyorlar, burada eğitim görmeden başarılı bir şekilde o sınavları geçebiliyorlar.

Belirttiğiniz gibi, Suriye’de Türkmenler uzun yıllardır dezavantajlı bir gruptur. Bütün bunların üzerine 2011 yılından beri orada, önce barışçıl gösterilerle başlayan ve daha sonra bir halk direnişi/ayaklanmasına ve nihayetinde sivil çatışmaya dönüşen bir kriz var. Bu kriz de kaçınılmaz olarak Suriye’deki tüm halkları ve toplumları etkiliyor. Ama bunlar arasında Türkmenler en fazla etkilenen, bu çatış-

Halep’in kırsalı, Türkiye sınır boyu, Fırat Nehri ile Cerablus şehri arasında 242 Türkmen köyü mevcuttur.

manın acılarını en fazla çeken grup dersek herhalde yanlış ifade etmiş olmayız. Bu süreçte şöyle bir zorlukla karşı karşıya kaldınız mı? Özellikle bir yanda bahsettiğiniz gibi uzun yıllar Türkmenlere her türlü zulmü yapmış bir rejim var, ama öte yandan da muhaliflerin her zaman için Türkmenlerin beklentilerini karşılama konusunda da ideal bir noktada olmadığını biliyoruz. Bu anlamda, rejimle muhalifler arasında seçim yapmak gibi bir noktada mı başladı Türkmenler bu krize?

Suriye'deki ayaklanma başlarda barışçıl protestolarla başladı. Suriye halkının tamamı ayaklandı zaten. Orada mezhepsel, etnik bir şey yoktu. Orada zalim bir rejim ve bir diktatöre karşı halk ayaklanması vardı. Dolayısıyla Türkmenler ön safta yer aldılar. Çünkü

Türkmenler “Suriye vatandaşı” olarak rejimden çok eziyet baskı ve zulüm görmüşlerdi. Bir de Türkmen kimliklerinden dolayı diğer Suriyelilerden daha fazla zulüm ve baskı gördüler. Dolayısıyla bu protestolarda ön saflarda yer aldılar. Rejimin, bu barışçıl protestoların başlamasından 6 ay sonra baskı ve silahlı şiddet kullanmasıyla birlikte, Suriye halkı “nefsi müdafaa” için silahlandı. Türkmenler de aynı şeyi yaptı. Bugün Humus'ta devrimin en büyük merkezi Bab-ı Amro'dur. Bab-ı Amro'nun tamamı Türkmen'di. Ancak Bab-ı Amro'nun varil bombaları ve ağır silahlar kullanılarak yerle bir edilmesi sürecinde Türkmenlerden hiç bahsedilmedi. Çünkü gerçekten en başta Türkmenlerin de öyle bir amacı yoktu. Diğer Suriyeliler ile birlikte demok-rasi ve adalet için gayet barışçıl bir protest duruş vardı. Ancak her ne kadar adı pek

zikredilmese de söz konusu karşı duruşun kanlı bir şekilde bastırılması sürecinde en büyük, en ağır darbeyi hep Türkmenler almıştır. Çünkü Rejim, protestolara karşı şiddet kullanırken, söz konusu Türkmenler olunca bir de “Türkiye” parantezine alıyordu bizleri. Rejim, Türkmenleri Türkiye’nin uzantısı olarak görüyordu ve böylece baskı ve şiddet oranı Türkmenlere karşı çok daha ağır oldu. En nihayetinde devrimden sonra Rejim’in giriştiği katliamların birçoğu Türkmenler üzerinde oldu. Örneğin Zarda, Bab-ı Amro’da, Halep’te, Hacer-ül Esved’de, Bayır-Bucak’ta olan zulümler, tamamen Türkmenler üzerinde uygulandı. Ancak bunu uluslararası kamuoyu, uluslararası medya ve Arap medyası dahil kimse dile getirmedi. Baştan beri sanki “Nusayri-Sünni” çatışması işlenmeye çalışıldı. Oysaki asıl hedeflerden biri de Türkmen varlığı idi. Ancak bu noktada bir özeleştirici de yapmak gerek. Zira bizim şu eksiklerimiz vardı: Yerdeki birlikleri siyasi bir amaç için örgütlemek noktasında Türkmen siyaseti çok geriden geldi. Türkmen siyaseti Türkiye’de Suriye Devrimi’nden sonra başladı. Suriye Türkmenleri diğer bazı gruplarda olduğu gibi hali hazırda örgütlü siyasi ve askeri yapısı olan bir grup değildi. Biz örgütlenmeye, siyaset yapmaya Devrim ile birlikte başladık.

Siz ne zaman ayrıldınız? Ayaklanmalar başladı, Suriyeliler etnik ve mezhepsel bir farklılık göstermeden rejime karşı protestolarını yürütmeye başladılar. Ne zamandan sonra bu protestocu gruplar kendi içinde ayrışmaya, ayrılmaya ya da farklı boyutlara doğru gitmeye başladı?

Zaten ilk 6 ay orada hiç silah kullanılmadı, sadece Rejim kullanıyordu. Dera’da başladı, diğer bölgelerde devam etti. Ondan sonra muhalifler çok hafif silahlarla kendi imkânlarıyla protesto ve gösterilerdeki sivil halkı korumak amacıyla silahlanmaya gittiler. Tabii daha sonra bu değişik bir boyut aldı. Birçok grup örgütlendi, tugaylar kuruldu, ordular kuruldu; muhalif grupların Özgür Suriye Ordusu’nu kurmasıyla birlikte olayların seyri değişmeye başladı. Sahada bunlar olurken, siyasi alanda da “Suriye Ulusal Konseyi” kuruldu. Bu süreçte ise artık siyasetle sahadaki birliklerin birlikte hareket etmesi noktasına gelindi. Tabii Suriye Türkmenleri de bir anda hiçbir tecrübe sahibi olmadıkları bir alanda yürümeye başladılar. Bırakın siyaset yapmayı Suriye’de dört Türkmen’in bir araya gelmesi mümkün değildi, dernek kurma düşüncesi bile suçtu. Size bir örnek vereyim, tarihte “1996 Olayları”

Rejim, Türkmenleri Türkiye’nin uzantısı olarak görüyordu ve böylece baskı ve şiddet oranı Türkmenlere karşı çok daha ağır oldu.

diye geçen çok elim bir hadise vardır. 1996 yılında, Türkiye'de eğitim görmüş 1000'e yakın aydınımız "casuslukla" suçlandı ve bir gecede toplanıp içeri atıldı. Ta ki 8 sene sonra 2005'te Suriye-Türkiye ilişkileri normalleştikten sonra ancak çıkabildiler. Yani Suriye'de Türkmenlerin politika yapması veya dernek kurması bu derece tehlikeliydi. İnsanlarımız, böyle bir girişimleri yokken bile "olağan şüpheli" olarak yıllarca zulüm gördüler Suriye'de.

Aslında Suriye'nin genelindeki o siyasi ortamda farklı görüşlere sahip olan grupların bir araya gelip bir siyasi teşkilatlanmaya gitmesi yönünde önemli engeller vardı. Ama bunun üzerine az önce belirttiğiniz gibi Türkmenlere dönük olarak katmerli bir biçimde daha da baskı vardı ve bu, halk ayaklanmasına dönüşünce biraz hazırlıksız yakalandığımızı söylesek yanlış olmaz sanırım, siz ne dersiniz?

Çok hazırlıksız. Yani çünkü biz şunu düşünüyorduk. Türkmenler her zaman Suriye'yi vatan bilmişler. Öyle bir ihtiyaç da duymamışlar. Çünkü biz kendimizi Suriye'de hiç "azınlık" olarak görmedik. Türkmenler 1000 yıldır Suriye topraklarında yaşıyorlar. Bizim tek isteğimiz kendi dilimizi

konuşabilmek, kültürümüzü özgürce yaşayabilmektir. Bizim siyasi ya da daha farklı boyutlarda projelerimiz hiç olmadı. Biz "Suriye vatandaşı" olarak, Türkmen kimliğimizi, aidiyetimizi koruyarak yaşamak istiyoruz. Yani gördüğümüz gibi, son derece masum, evrensel insan hakları değerlerine uygun bir isteğimiz var. Yoksa diğer bazı grupların olduğu gibi Türkmenlerin, Suriye'nin geleceğine dair gizli gündemleri yok. Bu yüzden de Suriye'nin geleceğinde kendilerine has "*de facto*" bir pozisyonun olması için bir hazırlık da yoktu. Türkmen siyaseti, Devrim sonrasında Türkiye'de başladı. Nasıl ki Suriye Ulusal Koalisyonu Türkiye'de oluştuysa, Suriye Türkmenleri de böyle oluştu. Sahadaki birliklerimiz bizden önce faaliyet gösteriyorlardı. Orada sadece zulme karşı bir mücadele vardı. Nefsi müdafa vardı.

Yani önce orada silahlı hareketler başladı, siyasi yapı daha sonra burada kuruldu diyorsunuz?

Tabii ki, daha sonra.

Yani muhalefetin içinden çıktı tam olarak. Suriye Türkmen Platformu'nun kuruluşu ne zaman ve nasıl gerçekleşti?

Tabii, şimdi aslında Türkmenlerin mücadelesi tek kul-

varda değildir. Biz bunu biliyorduk. Bir Esad vardır, zalim vardır; tüm Suriye halkının düşmanıdır. Bir de gelecek Suriye’de muhalefetin içerisinde de Türkmenlerin haklarını aramak vardır. Varsayalım ki biz rejimi düşürdük, o muhalefetin içerisinde Türkmen varlığı yoksa tabii ki o zaman sizin siyasi mücadeleniz başarıya ulaşmamıştır. Türkmenler bu süreçte 30 binden fazla şehit vermiştir. İnsanlarımız topraklarından, yurtlarından olmuştur. İşte, Türkmenlerin bu fedakârlıkları, dökülen şehit kanlarının gelecekte bir kazanıma dönüşmesi için Türkiye’de eğitim görmüş Türkmenlerin başlattığı bir sürece girdik. Tabii ki biz ilk olarak sahada örgütlenmeye çalıştık. Orada siyasi bir örgütlenme yoktur; oradaki birlikleri, direnişçileri, Türkmen mücahitleri Halep bölgesinde tugaylar kurarak bir örgütlenme amacındaydım ben. Ancak biz o dönem şunu gördük: “Sizin sahadaki askeri mücadeleniz, zulme karşı mücadeleniz siyasi bir kazanım sağlamayacak. Siyasi ayağı eksikse, gelecekte söz sahibi olmak mümkün değil.” İşte bu nedenle de siyasi örgütlenme gerekiyor. Tabii ki sağ olsun Türkiye’de bir Türkmen diasporası vardı. Türkiye’de eğitim görmüş ve Türkiye’de yaşayan

10 Türkmen, bir araya gelip “Türkmenler için ne yapabiliriz,” diyerek yola çıktı. Ondan sonra bu 40 kişiye çıktı. Ondan sonra 1. Türkmen Platformu adı altında 15 Aralık 2012’de İstanbul’da bir toplantı gerçekleştirildi. Burada Suriye’nin bütün bölgelerinden 1200 delege –Şam, Rakka, Humus, Lazkiye, Tartus, Bayır-Bucak, Halep– geldi. Türkmenler tarihlerinde ilk defa bu şekilde bir araya geldiler. Mesela ben bir Halep Türkmeni olarak Bayır-Bucak’ta farklı bölgelerde de Türkmen olduğunu biliyorduk, ancak nasıl yaşarlar, ne yerler, ne yaparlar bilmezdik. Çok büyük bir coşkuydu 1200 Türkmen’in bir arada olması. Tabii burada sağ olsun Türkiye Cumhuriyeti Devleti erkânından da büyük katılım oldu. Bu arada Suriye muhalefetinden de büyük katılım oldu. Dönemin Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu bir konuşma yaptı, büyük bir coşkuydu ve Türkmenlerin için çok duygusal bir atmosferdi. Ayrıca TBMM Başkanı Sayın Cemil Çiçek de bir konuşma yaptı. Dönemin Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül’ün mesajı okundu. Platform sürecinde dönemin Başbakanı olarak Sayın Recep Tayyip Erdoğan Suriye Türkmen heyetini kabul etti, bir buçuk saat Dol-

Biz “Suriye vatandaşı” olarak, Türkmen kimliğimizi, aidiyetimizi koruyarak yaşamak istiyoruz.

mabaççe'de görüştü. Ben de o heyetin içerisindeydim.

1. Platform'da amaç şuydu: "Türkmenleri bir araya getirelim ve Türkmenler için ne yapabiliriz sorusuna cevaplar arayalım". Orada şöyle bir fikir çıktı: "Türkmenlerin bir meclisi olması gerekiyor." Tabii önceden bazı siyasi hareketler vardı ama kendi içerisinde bölünmelere sahip olan deneyimlerdi. Ve öyle bir meclis olsun ki bütün siyasi Türkmen oluşumları çatısı altında toplansın, sahadaki birlikleri bir düzene soksun ve Suriye muhalefeti nezdinde, Suriye'deki Türkmenlerin haklarını anayasal statüye kavuşturmak için çalışsın. Platform birçok açıdan çok başarılı bir organizasyondur. Meclis kurma kararı çıktı ve hemen çalışmalar başladı. 2013'ün Mart ayında da Ankara'da tüm Suriye Türkmen bölgelerinden nüfus ağırlığına göre 460 civarında delegeden oluşan bir Hazırlık Komisyonu kuruldu. 39 meclis üyesi seçildi. 19 ki-

şilik yürütme kurulu üyesi, bir de başkanımız seçildi. Ben de o dönemde başkan yardımcılığı görevine getirildim. Tabii ki bu çok önemli bir deneyimdi. Suriye Türkmen Meclisi her açıdan Türkmenler için bir ilkti. Ayrıca Suriye Türkmen Meclisi'nin Suriye muhalefeti içerisinde demokratik bir seçimle oluşturulan ilk ve halen tek yapısıdır. Bu özelliğimizden de gururla bahsediyoruz.

Böyle bir demokratik seçim çok işe yarıyor mu?

Tabii ki demokrasi kültürünün olmadığı bir ülkede, Suriye'de doğup büyüdük biz. Uygulama aşamasında sorunlar çıkıyor ki bu da çok doğaldır, çünkü Suriye Türkmenleri olarak böyle bir kültürümüz yok. Örneğin ben üçüncü başkanım. Ama bu daha başlangıç ve her geçen gün kurumsallaşma adına yol kat ediyoruz. Hep birlikte öğreniyoruz. Biz kurumumuza sahibiz. Türk-

menler kurumlarına sahiptir. İnşallah sahip olmaya da devam edecektir.

Şimdi bugünkü koşullarda –en azından Türkiye’de ve uluslararası düzeyde– Suriye Türkmenlerini temsil eden tek meşru çatı yapılması Suriye Türkmen Meclisi diyebiliriz değil mi?

Kesinlikle. Biz tabii Suriye Ulusal Koalisyonu çatısı altındayız. Ama biz Türkmenler olarak da kendi meclisimiz de bizim için bir çatıdır. Suriye Türkmen Meclisi içinde siyasi partileri, sivil toplum örgütlerini barındıran bir kuruluştur. Tabii bizim mücadelemiz sahada, uluslararası arenada veya bölgesel alanda devam ederken bir yandan da Suriye muhalefeti içerisinde bir mücadele veriyoruz. Suriye Ulusal Koalisyonu nezdinde temsil hakkımızın çok az olduğunu düşünüyoruz.

Koalisyon kaç kişiden oluşuyor, siz kaç kişiyle temsil ediliyorsunuz?

Koalisyon sürekli karakter değiştirdi. Suriye Koalisyonu’ndan çok sağlam bir yapı olarak bahsedemeyiz. Ama şunu da belirtmek lazım Suriye Ulusal Koalisyonu’nu ben çok da suçlamıyorum, çünkü kendi dertleriyle uğraşırken bir de Türkmenlerle çok da fazla ilgilenemiyorlar. Bu aslında

bir kabullenmemek değildir. Ama Türkmenlerle alakalı her genişleme denemesinde ya bir başkanlık seçimi ya da başka önemli bir gelişme oldu. Suriye muhalefeti kendi başına iş yapabilme rahatlığına bırakılmadı, Suriye Türkmen Meclisi dolayısıyla çok zorlandı. Ama şu çok önemlidir. Biz Koalisyon’a bir “Türkmen Belgesi” sunduk. Bunda Türkmenlerin gelecek Suriye’deki vizyonu ve Türkmenlerin talepleri yazılıydı.

Siz Türkmenler olarak Suriye’nin geleceğini nasıl görüyorsunuz, nasıl olmasını istiyorsunuz, kendinizi orada nasıl konumlandırıyorsunuz?

Biz iki kulvarda mücadele ediyoruz. Bir; demokratik, çoğulcu, evrensel insan haklarına dayalı bir Suriye’nin, hür bir Suriye’nin oluşması ve bu oluşumda Türkmenlerin güçlü bir şekilde yer alması.

Yani etnik, mezhepsel ayrışmaya karşı bir tavrınız var diyebilir miyiz?

Hiç ayrıışmaması ve bunun içerisinde de Türkmenlerin oluşumlarıyla birlikte Türkmenlerin de haklarının anayasa tarafından garanti altına alınması. Bu bağlamda da hiç bir gruba özel bir statü tanınmaması. Yani demokratik bir Suriye’de Türkmenlerin de

Suriye Türkmen Meclisi içinde siyasi partileri, sivil toplum örgütlerini barındıran bir kuruluştur.

anayasal haklarını –diğer kardeşlerimizle birlikte– etnik, mezhep ayrımı olmadan, kimseye özel bir statü tanınmadan almaları için çalışıyoruz. Alınacak haklarımızın anayasa garantisi olsun istiyoruz. Bu da şudur: Suriye’de Türkmenlerin kendi yoğun yaşadıkları bölgelerde kendi dillerini konuşma hakkıdır. Siyasi hakları, ekonomik hakları; bir ayrımcılık uygulanmasın diye bunların anayasada yer almasını talep ediyoruz.

Şimdi siz 2011 öncesinde Suriye’nin durumunu biliyorsunuz. Orada ülkedeki insanların, farklı mezhepsel ya da etnik grupların yaşadığı bölgeleri de biliyorsunuz. Bütün bunları göz önünde bulundurduğunuzda, bunları coğrafi olarak parçalara bölmek

mümkün gözüküyor muydu? Yani haritayı önünüze aldığımızda şunu söyleyebilir misiniz: “Şurada şunlar yaşar, burada bunlar yaşar...”

Şu ana kadar yoktu zaten, ama 5. yılını yaşadığımız Suriye savaşında bugün geldiğimiz noktada yaşananlar “bölünmeye” zemin hazırlamak için planlanmış, kurgulanmış süreçlerdir. Yani biz Türkmenler olarak bin yıldır orada yaşıyoruz. Suriye’nin tüm bileşenleri ile uyum içerisinde bir Suriye vatandaşlığı algısı vardır bizde. Yani Suriye’ye bağlılık, kendi köyüne, kendi bölgeneye bağlılık vardır. Ancak şu andaki bazı kendine has stratejisi olan, bu işin çok daha önceden zeminini hazırlayan ve buna da uluslararası destek bulan gruplar vardır. Tabii ki bizim gibi düşünmüyorlar onlar.

Nasıl düşünüyorlar? Yani bu iş başlamadan önce, köyler iç içe yaşıyorken birileri gelip birbirlerini temizleyerek alan mı açmaya çalışıyorlar?

Yani Suriye'nin genel haritasına bakarsanız biz Türkmenlerden devamlı "Suriye'nin çimentosu" olarak bahsediyoruz.

Yani Suriye'nin toprak bütünlüğünden, toplumsal düzlemde bütünlüğünden yana unsurlar içerisinde belki en önde gelenidir.

Tabii, zaten coğrafya olarak da böyledir. Halep Bölgesi'nde Kürt kardeşlerimizle Sünni Araplar arasındayız. Tel Abyad'da Süryanilerle yine Sünni Araplar arasındayız. Bayır-Bucak'ta Nusayrilerle Sünni Araplar arasındayız. Kuneytra'da, Der'a'da Dürzilerle Sünni Araplar arasındayız. Humus bölgesinde Sünni Araplarla Nusayriler arasındayız. Yani dolayısıyla bizim bölgelerimiz çok stratejiktir. Dedığınız gibi bugün toprağımızda gözü olanlar var. Örneğin Humus'taki Türkmenler bölgeden tamamen boşaltıldı, Türkmenler tehcir edildi. Bir kısmı Türkiye'de, bir kısmı ise Lübnan'dalar. Humus bölgesinde bir etnik temizlik politikası uygulandı. Halep'te şu anda Suriye Türkmen Meclisi'nin politikası, insanları zor da ol-

sa, o zor şartlarda da olsa demografik yapının değişmemesi için kendi köylerimizde, kendi bölgelerimizde tutmaya çalışmaktır. O çok önemlidir. Humus'ta yaşanan olayın Halep'te yaşanmaması gerekiyor. Ancak ne yazık ki orada o kadar fazla örgüt türedi ki –ve bu örgütlerin tamamının faaliyetleri bizim Türkmen bölgesindedir– ve bizim topraklarımızda gözü olan gruplardır. Dolayısıyla aslında Türkmenler orada varoluş mücadelesi veriyor, ölüm kalım mücadelesi veriyor. Suriye toprak bütünlüğü korunamazsa, Suriye'de artık Türkmenlerden bahsedemeyiz.

Siz Suriye Ulusal Koalisyonu'nun bir parçasısınız. Zaman zaman Birleşmiş Milletler'in Suriye Özel Temsilcisi ile de bir araya geliyorsunuz. Bir araya geldiğiniz zaman meseleleri hangi boyutta ve nasıl gündeme getiriyorsunuz ve görüşmelerde edindiğiniz izlenim nedir? Yani bundan sonraki safhada gelişmeleri nasıl görüyorlar?

Başta söylediğim gibi, Suriye Türkmen siyaseti Suriye Türkmen Meclisi'nin oluşmasıyla başladı. Tabii ki burada da bizi destekleyen Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin destekleri çok büyük olmuştur. Yani biz bunun bilincindeyiz.

Halep'te şu anda Suriye Türkmen Meclisi'nin politikası, insanları zor da olsa, o zor şartlarda da olsa demografik yapının değişmemesi için kendi köylerimizde, kendi bölgelerimizde tutmaya çalışmaktır.

Bugüne kadar meclisin kurulması, ayakta kalmamız hep Türkiye'nin desteği ile olmuştur.

BM Özel Temsilcisi Mistura'nın Cenevre Görüşmeleri kapsamında Suriye Türkmen Meclisi'ni direk olarak muhatap alıp "özel davet" ile çağırması çok önemlidir. Türkmenler için tarihi bir noktadır. İlk defa uluslararası bir platformda Türkmen varlığı göz ardı edilmedi. 4 senedir göz ardı ediliyordu. Ve bu "özel davet" Suriye Türkmen Meclisi Başkanlığına geldi. Mayıs ayında 4 kişilik heyetle gittik ve Sayın Mistura ile görüştük. Cenevre'de biz net olarak Türkmenlerin taleplerini, Suriye'ye bakışımızı, Esad'ın ve Suriye'nin geleceği konusundaki görüşlerimizi çok açıkça dile getirdik. Kendilerine bir de yazılı bir rapor sunduk. Yaklaşık bir buçuk saatlik, çok samimi bir görüşme oldu. En sonunda Mistura Türkmenlerin Suriye'deki geleceğinde büyük bir aktör olduğunu vurguladı ki bu çok önemlidir. Görüşme ile Suriye'deki Türkmen varlığı tarihte ilk kez uluslararası bir kurum tarafından belgelenmiş ve arşivlenmiş oldu, Suriye'deki Türkmen gerçeği artık BM arşivlerindedir. Bunu ne uluslararası toplum, ne Suriye muhalefeti ne de rejim göz ardı edebilir bundan böyle. Çünkü orada bir mücadele vardır, orada bir fedakârlık vardır, orada

Türkmenlerin otuz bin şehidi vardır ve hâlâ da bu süreç devam ediyor. Artık Türkmenler Suriye denkleminde güçlü bir şekilde vardır.

Siz de bahsettiniz, önemli miktarda –otuz bin civarında– şehit var. Yaralananlar var, zor duruma düşenler var. Ve özellikle Türkmenler bu çatışmadan en yoğun şekilde etkilenen toplum olarak; bir yandan rejimin askeri anlamda baskısı ve saldırıları altında, diğer yandan DAES'in ve bunun ikisi arasında ya da PYD'nin genişleme stratejisi kapsamında farklı askeri tehditler altında güvenlik kaygısıyla Türkiye'ye doğru bir yöneliş var. Bu durumu da değerlendirebilir misiniz?

Biz devamlı şunu söylüyoruz: Suriye'deki bu savaşın en büyük mağdurları Türkmenlerdir. Türkmen bölgeleri stratejik iştahları kabartmaktadır bu nedenle Suriye'nin geleceğinde "kendi emelleri" olan grupların hepsi Türkmen bölgelerini hedef almaktadır. Bahsettiğiniz gibi bir yandan malum terör örgütlerinin bir yandan da Rejimin ateşi altındayız. Rejim tarafından devamlı olarak varil bombası saldırılarına maruz kalıyoruz. Halep bölgesi biliyorsunuz bir buçuk yıldır Çobanbey'in

düşmesiyle birlikte DAES kontrolündedir. Şimdi DAES batıya doğru ilerliyor. Azez'e, Öncüpınar Kapısı'na ki orada bizim Türkmen yerleşimleri de vardır ve oradan Afrin'e doğru ilerlemek ve Afrin'de ikinci bir Kobani olayı yaratmak amaçındadır. Şu ana kadar koalisyon uçaklarının hiçbirisi bomba atmadı, tam tersi rejim bizim oradaki sivil ve muhaliflerin üzerine rejim uçakları saha açıyor. Tel Abyad'da da aynı şekilde. PYD, DAES'a doğru saldırılara başladı. Tel Abyad'da, Hammam Türkmen'de bizim Türkmen kardeşlerimiz vardır. Orada diğer Arap gruplar da vardır. Onlar ateş hattındalar, savaş hattındalar. Zaten onlar da bir buçuk yıldır DAES'ın kontrolündeydi. Ama şu anda PYD'nin kontrolü altına geçtiler. Bir taraftan koalisyon uçaklarının bombardımanları, bir taraftan rejim bombardımanı, bir taraftan DAES'ın ateşi, bir taraftan da PYD. Doğal olarak kendi bölgelerini terk edip nereye gelecekler? Zaten Türkiye de açık kapı politikasıyla Suriyelilerin bütününe kucakını açmıştır. Mesela Tel Abyad'da "20.000 Türkmen vardı" söylemini abartılı buluyorum. Orada o bölgenin insanların tamamı vardı. Bunun içinde mezhep, din, ırk ayrımı yapmak yanlış. Orada Türkmen'i de vardı, Hıristiyan'ı da vardı, Kürdü de vardı, Arap'ı da vardı. Üs-

telik Haseke'den gelmiş Iraklı kardeşlerimiz de vardı. Tabii ki "Türkiye bekletiyor, sınırı açmıyor" diye bir şey yoktur. Birincisi Türkiye seçim arifesindeydi. Suriye tarafında bir sürü terör örgütü faaliyet gösterirken Türkiye'nin de güvenlik açısından kendisine göre tedbir alması gerekiyordu; bu nedenle Türkmenleri peyderpey sınırdan geçirdi. Halep bölgesinde aynı şekilde bir buçuk yıldır biz Türkmen köylerinin tamamı DAES kontrolünde. Fırat'tan ve Cerablus'tan başlıyor, Çobanbey'in batısında Azez'e kadar -zaten 242 Türkmen köyümüz var- bir buçuk yıldır DAES kontrolü var. Batı'ya doğru DAES Azez'i, stratejik bir nokta olan Öncüpınar kapısını almak için hareketlense de uluslararası koalisyon uçakları hiçbir şey yapmamaktadır. Tel Abyad bölgesinde bu desteği PYD'ye veriyor, ama öbür tarafta yapmıyor. Kürt bölgeleri arasında kopukluk vardır. Biz burada şunu görüyoruz Afrin'de ikinci bir Kobani yaratmak, ondan sonra Batı'dan Doğu'ya doğru Türkmen bölgelerinin Türkmenlerin elinden alınması gibi bir durum vardır. Orada DAES'ın kaybetmesi PYD'nin kazanması Türkmenlere bir şey kazandırmıyor. Önemli olan Türkmenlerin bin yıldır yaşadıkları topraklarında kalmasıdır. Şu anda Türkmenlerin hiçbir lüksü yoktur. Bunu

Afrin'de ikinci bir Kobani yaratmak, ondan sonra Batı'dan Doğu'ya doğru Türkmen bölgelerinin Türkmenlerin elinden alınması gibi bir durum vardır.

siyasetçi olarak söylüyoruz. Orada hangi terör örgütü kazanmış, kim kaybetmiş bizim bir yararımıza değildir. Orada ancak teröristlerle topyekûn bir mücadele Türkmenleri kurtarır.

Anlaşılan o ki eğer gerekli tedbirler alınmaz ya da taraflar sağduyu yerine iç savaş ya da mevcut gelişmeleri kendi mezhepsel, etnik, dinî egemenlik ya da yetki ve nüfuz alanlarını genişletmek için kullanırlarsa; o zaman Suriye'ye barışın gelmesi ya da farklı mezhepsel ve dinsel grupların da barış içinde yaşaması çok zor gibi gözüküyor. Oysa ben sizin yayınladığınız bildiriye bakınca bu konudaki yaklaşımınızın çok net olduğunu görüyorum. İnsanların kendi mez-

hepsel, etnik, dini kimlikleriyle özgürce yaşayabileceği, herkesin kendini temsil edebileceği bir Suriye hayal ediyorsunuz. Ama sahadaki durum buna pek elverişli değil gibi gözüküyor.

Sahadaki durum şekilleniyor artık. Tabii ki baştan beri pek çok senaryo geliştirildi. 5 yıldır Esad gitti gidecek denildi, ona göre öngörüler yapıldı ama gelinen noktada Esad'ın gidip gitmemesi çok da bir şey ifade etmiyor. Tabii ki Türkmenlere göre Esad'ın gitmesi şarttır, halkına zulmeden, kadın, çocuk, yaşlı demeden öldüren, ülkeyi yerle bir eden bir diktatörün kalması bizim açımızdan asla söz konusu değildir. Ama biz şunu demek istiyoruz. Sadece Rejim ile değil, aynı zamanda bugün Suriye'deki tüm terör örgütleriyle ayırım yapmadan mücadele edilmesi gerekir. Terör örgüt-

lerini birisi iyi birisi kötü diye ayırmak çok yanlıştır. Listelerde zaten bu terör örgütleri vardır. Bunları sadece radikal gruplarla sınırlamak çok yanlıştır. Yani Suriye'nin toprak bütünlüğünden bahsediyorsak topraklarda gözü olan diğer terör örgütleriyle de mücadele edilmesi gerekir. Ama maalesef uluslararası toplum terör örgütleri arasında ayırım yapıyor; bir terör örgütüne çok tehlikeli diyor, bir terör örgütünü ise destekliyor –sözde diğerine karşı-. Biz de bunu çok tehlikeli buluyoruz. Terör örgütleriyle topyekûn bir mücadele gerekiyor. Başka bir çıkar yolu yok.

Peki şu anda tablo Esad'ın gidişi, gitmeyişi ya da DAEŞ'in durumu açısından nasıl?

Suriye'de şu yaratılmaya çalışılıyor: Suriye'de bir rejim vardır, bir de terör örgütleri vardır. Aslında Suriye'de bir de ılımlı muhalefet vardır, Özgür Suriye Ordusu vardır ve tabii ki Suriye Ulusal Koalisyonu vardır. Ancak Suriye'ye yönelik ciddi bir algı yönetimi yapılıyor. Taraflar, konumlar, duruşlar, sıfatlar birbirine karıştırılıyor. Kavramsal bir kaos yaratılıyor ve bu bir proje dahilinde, kasıtlı yapılıyor. Halkı tercih noktasına getirmek için, “ya terör örgütleri, ya Esad” diye. Biz bunu görüyoruz. Aslında orada bir de Cısr eş Şuğr'un

doğusu İdlip'te olsun, Ariha'da olsun, şu güne kadar Halep'in düşmemesi olsun; burada sadece terör örgütleriyle radikal güçler yoktur. Bir Özgür Suriye Ordusu vardır, burada diğer muhalifler de vardır. Bunlar da Esad'a karşı mücadele veriyor. Yani şöyle bir tablo çiziliyor: “Suriye'de iki güç vardır, bir radikal güçler bir de rejim.” Hâlbuki öyle bir şey yoktur. Bir de ılımlı muhalefet vardır. Bu göz ardı edilmemeli.

İşte bu farklı dengeler, farklı aktörler çerçevesinde -biz kısaca üçlü dengede diyelim- gidişat ne yönde, siz nasıl görüyorsunuz?

Suriye'nin toprak bütünlüğünü biz hep savunuyoruz, savunmaya devam edeceğiz. Çünkü Türkmenler ancak Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması ile varlığını koruyabilir. Ancak sahada cereyan eden olaylar nedeniyle Suriye'nin toprak bütünlüğü çok büyük tehlike altındadır. Açıkça yeni şekillenmeler oluyor. Suriye'nin toprak bütünlüğü korunmazsa Suriye'deki Türkmen varlığından bahsedemeyeceğiz maalesef. Nitekim Suriye'nin demografik yapısının değişmemesi için örneğin Humus'ta olduğu gibi “etnik temizliğe” maruz kalmamak için çalışıyoruz. Özellikle Halep bölgesi bu çerçevede hedefte ve biz var gücümüzle Halep'in

Şöyle bir tablo çiziliyor: “Suriye'de iki güç vardır, bir radikal güçler bir de rejim.” Hâlbuki öyle bir şey yoktur. Bir de ılımlı muhalefet vardır. Bu göz ardı edilmemeli.

Türkmen kimliğini korumak için uğraşmalıyız. Suriye'deki rejimler özellikle de Baas rejimi, yıllar boyunca insanlarımızı Araplaştırma-ya çalıştı; şimdi ise, diğer gruplar/terör örgütleri topraklarımızı kendi kimliklerine büründürmeye çalışıyorlar. Bu da çok ama çok tehlikelidir. Her halükarda Türkmen

kimliği ve varlığı tehdit altındadır. Bizim Türkmen varlığı olarak tek dayanağımız, garantörümüz, arkamızda olan büyük ve güçlü Türkiye Cumhuriyeti Devleti'dir. Allah Türkiye'mizi istikrarından etmesin.

Çok teşekkür ediyoruz.

ORSAM, Ortadoğu konusunda faaliyet gösteren tarafsız bir düşünce kuruluşudur. ORSAM Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelere doğrudan yansıtabilmeyi hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye'de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin güçlü yayın yelpazesıyla gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır. ORSAM yayın yelpazesi içinde kitap, rapor, bülten, politika notu, konferans tutanağı ve ORSAM dergileri *Ortadoğu Analiz* ve *Ortadoğu Etütleri* bulunmaktadır.

©Bu metnin içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir. ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORSAM

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara

Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48

www.orsam.org.tr